

Отримано: 20 березня 2025 р.

Прорецензовано: 25 березня 2025 р.

Прийнято до друку: 26 березня 2025 р.

e-mail: stanislavnlh@gmail.com

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0009-0007-3876-7599>

DOI: 10.25264/2311-5149-2025-36(64)-85-92

Нельга С. П. Державне регулювання та його вплив на систему внутрішнього контролю страховика. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, березень 2025. № 36(64). С. 85–92.

УДК: 368:336.02

JEL-класифікація: G22 G18 L51

Нельга Станіслав Павлович,

аспірант кафедри банківської справи та страхування

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СИСТЕМУ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ СТРАХОВИКА

У статті розглянуто державне регулювання та його вплив на систему внутрішнього контролю страховика. Це питання є актуальним у контексті зростання вимог до фінансової стійкості страхових компаній, необхідності дотримання регуляторних стандартів та впровадження ефективних механізмів управління ризиками; визначенні критеріїв значимості страховиків; зазначено фінансові установи, які перебувають під наглядом Національного банку України. Проаналізовано дефініцію «корпоративне управління», за допомогою якої встановлюються цілі компанії та способи досягнення цих цілей. Встановлено, що на глобальному рівні ефективна система внутрішнього контролю ґрунтується на міжнародних стандартах. Запропоновано комплекс заходів, який сприятиме підвищенню надійності, прозорості та ефективності діяльності страхової компанії, а також забезпечує своєчасне виявлення та усунення порушень законодавства.

Ключові слова: страхування, державне регулювання, НБУ, внутрішній контроль, страховик/страхова організація, критерії значущості, корпоративне управління, комплаєнс.

Stanislav Nelga,postgraduate student of the Department of Banking and Insurance,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

STATE REGULATION AND ITS IMPACT ON THE INSURER'S INTERNAL CONTROL SYSTEM

An important role in the economic system of any country belongs to the state, the main function of which is to regulate the economic activities of all business entities. Therefore, the successful development of any industry, in particular the insurance industry, largely depends on effective state regulation. This regulation is carried out taking into account the specifics of insurance, which are determined by the economic nature of insurance and provide for insurance protection and risk distribution among all its participants. Establishing clear requirements for the insurer's management system is an important stage in ensuring proper control, which covers not only financial stability but also the ethical and legal aspects of companies' activities. Defining standards and control mechanisms allows for ensuring stability and transparency in the market, which contributes to customer trust and the development of the industry. In this context, internal control of insurers acquires particular importance, since its task is not only compliance with regulatory requirements but also the timely identification and management of potential risks. Therefore, the creation of an internal control system that meets modern requirements is the basis for maintaining the financial stability of an insurance company and the ability to fulfill obligations to customers. Ensuring an adequate level of internal control helps the company not only comply with national and international standards but also minimize the risks that may arise in the process of its activities. This, in turn, strengthens overall economic stability and contributes to the stability of the entire insurance market.

The article examines state regulation and its impact on the insurer's internal control system. This issue is relevant in the context of increasing requirements for the financial stability of insurance companies, the need to comply with regulatory standards and implement effective risk management mechanisms; determining the criteria for the significance of insurers; and indicating financial institutions that are supervised by the National Bank of Ukraine. The definition of «corporate governance» is analyzed, which establishes a company's goals and methods of achieving these goals. It is established that at the global level, an effective internal control system is based on international standards that are recognized and applied in various industries, including insurance. A set of measures is proposed that will contribute to increasing the reliability, transparency, and efficiency of the insurance company's activities, as well as ensuring the timely detection and elimination of violations of the law.

Therefore, scientific research into the processes related to state regulation and its impact on the insurer's internal control system is relevant and significant for all its participants.

Keywords: insurance, state regulation, NBU, internal control, insurer/insurance organization, significance criteria, corporate governance, compliance.

Постановка проблеми. У сучасних умовах посилення державного регулювання страхового ринку страховики змушені адаптувати свої внутрішні процеси до нових викликів і нормативних вимог. Одним із ключових інструментів забезпечення відповідності цим вимогам стає система внутрішнього контролю. Специфіка страхування полягає в одночасному регуляторному впливі як з боку держави, так і з боку самого страховика. Збалансувати ці впливи можливо лише через ефективну організацію внутрішнього контролю, який дозволяє своєчасно ідентифікувати, оцінювати та реагувати на ризики, що виникають у процесі діяльності страхової компанії. Проблема полягає в недостатньому рівні адаптації внутрішнього контролю до динамічних змін регуляторного середовища, що знижує ефективність управлінських рішень та ставить під загрозу фінансову стійкість страховика. Це зумовлює необхідність подальшого дослідження взаємозв'язку між державним регулюванням та системою внутрішнього контролю страховика.

Аналіз останніх досліджень та публікацій у сфері державного регулювання у страховій справі свідчить про зростання уваги науковців до питань підвищення ефективності державної політики в цій сфері. Зокрема, у працях українських та зарубіжних авторів акцентується увага на необхідності удосконалення нормативно-правової бази, запровадження ризик-орієнтованого підходу до нагляду за страховими організаціями, а також інтеграції вітчизняного страхового ринку у європейський простір. У роботах таких дослідників, як А. Баранов, О. Баранова, О. Березовська, І. Блашук, О. Димніч, О. Залетов, О. Кнейслер, Т. Кривошлик, Р. Пікус, Д. Тищенко, Н. Ткаченко, Т. Яворська – підкреслюється важливість забезпечення прозорості діяльності страховиків, підвищення фінансової стійкості компаній та запровадження сучасних механізмів моніторингу. Окрему увагу в публікаціях приділено ролі Національного банку України як регулятора, зокрема його ініціативам щодо впровадження нових стандартів Solvency II, автоматизації звітності, підвищення вимог до корпоративного управління у страхових організаціях. Проте ці питання потребують свого подальшого дослідження, адже вимоги до формування системи внутрішнього контролю страховика стають дедалі жорсткішими. Особливої актуальності набувають питання адаптації внутрішнього контролю до європейських стандартів.

Мета і завдання дослідження: проаналізувати та оцінити тенденції розвитку державного регулювання, визначенні критеріїв «значимості страховиків», принципів корпоративного управління; розкрити сутність корпоративної парадигми, її ключових аспектів управління, основних підходів до внутрішнього контролю страховика та надати рекомендації, які ґрунтуються на законодавстві та міжнародних стандартах.

Виклад основного матеріалу. Національний банк України (далі – НБУ) відповідно до пункту 8 статті 7 розділу I Закону України «Про Національний банк України» наділений повноваженнями здійснювати державне регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі на ринках небанківських фінансових послуг у межах, визначених Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання» та іншими законами України [1]. Цілями державного регулювання є реалізація визначення вимог до системи управління страховика та здійснення контролю за їх дотриманням, визначення критеріїв віднесення страховиків до категорії значимих страховиків. Згідно з новим Законом України «Про страхування», поняття «значимі страховики» стосується компаній, які мають значний вплив на ринок страхових послуг. Значимі страховики зобов'язані до 1 січня 2027 р. відповідати зазначеним посиленням вимогам, що сприятиме підвищенню прозорості та стабільності страхового ринку. НБУ визначає критерії значимості страховиків [2]. Ці критерії встановлюють:

- вимоги до системи управління страховика та порядок здійснення НБУ контролю за їх дотриманням;
- вимоги до внутрішніх документів страховика, які необхідно прийняти та запровадити для ефективної побудови системи управління страховика (стратегії / політика / положення);
- вимоги щодо виявлення, запобігання та управління конфліктами інтересів страховика;
- критерії віднесення страховиків до категорії значимих страховиків, залежно від встановлення яких відрізняються вимоги до побудови системи управління страховика;
- особливості організації та виконання ключових функцій страховика (актуарної функції, функції контролю за дотриманням норм (комплаєнс), внутрішнього аудиту та управління ризиками);
- вимоги до побудови системи управління ризиками, включаючи визначення суттєвих ризиків, особливостей управління ризиками за напрямками, визначеними статтею 29 нового Закону про страхування, встановлення вимог до оцінки ризиків та вимог до звітування страховика з управління ризиками раді страховика та іншим внутрішнім користувачам такої звітності;
- вимоги до звітів, порядок їх подання, а також порядок подання інших документів до НБ щодо виконання окремих ключових функцій страховика;
- вимоги до побудови системи внутрішнього контролю, включаючи вимоги до організаційної структури страховика на основі моделі трьох ліній захисту, внутрішніх документів та встановлення мінімального переліку питань щодо внутрішнього контролю, які мають бути врегульовані в таких документах,

визначення компонентів системи внутрішнього контролю та заходів, дотримання яких свідчить про належне впровадження та функціонування кожного з компонентів системи внутрішнього контролю [2].

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють страхову справу, зокрема систему внутрішнього контролю страховика, є Закон України «Про страхування», «Про фінансові послуги і компанії», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», «Про аудиторську діяльність», «Про запобігання та протидію легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансування зброї масового знищення» та інші нормативні документи та регуляторні вимоги НБУ, які конкретизують вимоги до організації та функціонування системи внутрішнього контролю в страховій сфері, доповнюючи законодавчу базу. Зазначене законодавство створює правову основу для забезпечення фінансової дисципліни, достовірності звітності та запобігання шахрайству; встановлюють як загальні засади функціонування ринку фінансових послуг, діяльності надавачів цих послуг, державного регулювання та нагляду за такою діяльністю, так і вимоги до системи внутрішнього контролю страховика.

Регулювання постійно посилюється, страховики стикаються з новими викликами, тому внутрішній контроль стає одним з ключових інструментів для відповідності регуляторних вимог. Оскільки страхування – це насамперед про бізнес, де головним об'єктом є і залишається клієнт. У роботі з клієнтами виникає багато труднощів: об'єктивно оцінювати ризики, а саме системно виявляти всі можливі ризики. Об'єктами нагляду є усі фінансові установи, що працюють у сфері надання фінансових послуг: банківські та страхові установи; фінансові, інвестиційні компанії; компанії з управління активами; адміністратори недержавних пенсійних фондів, оператори ринку (біржі); кредитні спілки; ломбарди; надавачі супровідних послуг. Як зазначає Асоціація «Страховий бізнес», під контролем НБУ знаходиться значна кількість фінансових установ.

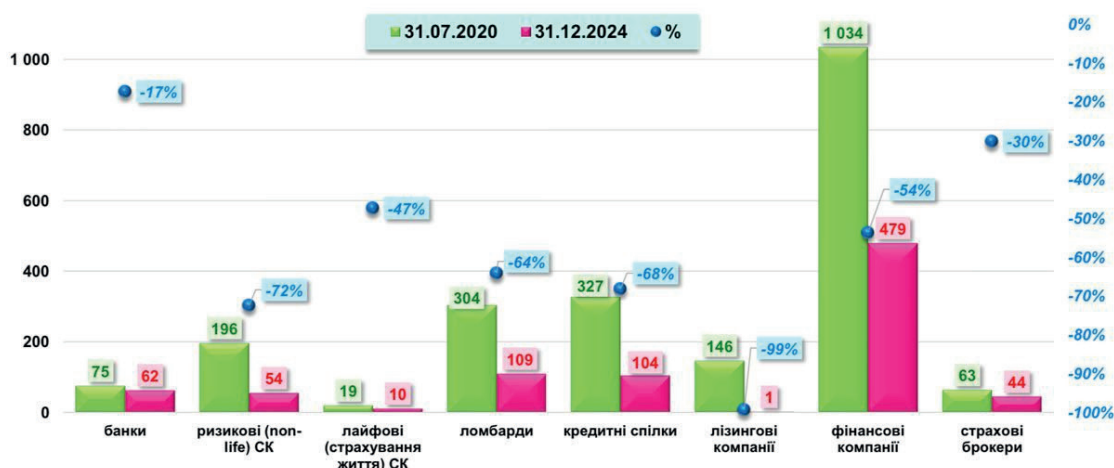

Рис. 1. Кількість фінансових установ під контролем НБУ

Зазначимо, що на державному рівні розробляються методичні рекомендації, положення щодо впровадження внутрішнього контролю, які допомагають страховим організаціям адаптувати законодавчі вимоги до власних специфічних умов діяльності. Такі зміни нормативно-правового регулювання у страхуванні зумовили страховиків створити незалежну, структуровану систему управління ризиками, яка у світовій практиці є давно діючою і має назву комплаєнс-контролю. Це сприяє гармонізації управлінських процесів та забезпеченню високого рівня корпоративного управління. Відповідно до Закону «Про фінансові послуги та фінансові компанії» ст. 1 визначає корпоративне управління – «система відносин між учасниками, органами управління юридичної особи та іншими заінтересованими особами, яка забезпечує існування та функціонування організаційної структури та механізмів, через які визначаються цілі надавача фінансових послуг, способи досягнення цих цілей, а також здійснюється їх виконання та моніторинг їх виконання» [3]. Корпоративне управління визначає спосіб розподілу повноважень і відповідності між органами управління, а також порядок і способи прийняття ним рішень.

Як зазначалося вище, у страхуванні характерним є одночасне регулювання держави і самого страховика. При цьому послабити вплив одних найчастіше можна лише посилюючи вплив інших. У цьому контексті важливим є внутрішній контроль страховика, який спрямований на врахування властивих йому ризиків та базується на поєднанні стратегії і тактики, виокремленні довгострокових цілей і пріоритетів, а також оцінці успішності прийнятих управлінських рішень. Процес управління ризиками передбачає впровадження

комплексної системи внутрішнього контролю, що охоплює всі рівні корпоративного управління. Водночас належна організація внутрішнього контролю дає споживачам страхових послуг впевненість у захисті їх прав та фінансовій безпеці, що у свою чергу зміцнює довіру до страхування й позитивно позначається на економічній стабільності держави. Саме тому система корпоративного управління страховика має відповідати принципам прозорості організаційної структури й забезпечувати чіткий розподіл обов'язків та повноважень між органами управління й контролю. Оскільки діяльність страховиків тісно пов'язана з корпоративним управлінням, виникає певна неоднозначність у визначенні меж цієї системи відносин.

В Законі України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» визначено корпоративне управління – «система відносин, яка визначає правила та процедури прийняття рішень щодо діяльності господарського товариства та здійснення контролю, а також розподіл і обов'язків між органами товариства та його учасниками з стосовно управління товариством» [4]. Наведене визначення є стандартним з правової точки зору та охоплює базові аспекти корпоративного управління – воно показує, хто і як приймає рішення, яким чином здійснюється контроль, як розподіляються ролі та відповідальність. Проте з більш широкої наукової перспективи це визначення не розкриває усіх сучасних вимог і тенденцій розвитку корпоративного управління (включно з питаннями прозорості, соціальної відповідальності, оцінки та управління ризиками тощо).

У принципах корпоративного управління G20/ОЕСР зазначено: це «система взаємовідносин між менеджментом компанії, її радою директорів, її акціонерами та іншими зацікавленими особами. Корпоративне управління визначає структуру, за допомогою якої встановлюються цілі компанії, а також способи досягнення цих цілей і моніторинг результатів діяльності» [5]. Таке визначення можна вважати більш розширеним і сучасним, оскільки воно підкреслює стратегічний, соціальний і контрольний аспекти корпоративного управління, а також орієнтує на врахування інтересів ширшого кола зацікавлених осіб.

Дослідник В. Царук наголошує на визначенні об'єкта корпоративного управління і використовувати поняття «корпоративні структури», змістовне наповнення якого враховує еволюційний розвиток наведеної форми організації підприємницької діяльності, оскільки передбачає включення до його складу як господарських товариств, так і їх об'єднань. В основу корпоративного управління покладено змістовні особливості поняття «корпоративна структура», зокрема наявність відокремленості прав власності від прав управління корпоративною структурою внаслідок того, що її власність розподілена між значною кількістю стейкхолдерів [6]. Автор пропонує розширити звичну «корпоративну» парадигму (коли об'єктом корпоративного управління здебільшого вважається акціонерне товариство) і звернути увагу на поняття «корпоративні структури» як більш гнучке та еволюційне явище. Такий підхід є корисним з точки зору сучасної економічної практики, адже допомагає розуміти управлінські процеси в холдингах, групах компаній та інших складних утвореннях, що виходять за рамки однієї юридичної особи.

Г. Штерн стверджує, що під корпоративним управлінням слід розуміти «загальний менеджмент, стратегічне управління підприємством, персоналом і т. п. Корпоративне управління не відірване від загального менеджменту, воно є одним із його базових елементів, визначає, насамперед, погодження відносин власників і менеджерів. Корпоративне управління виділилося на певному історичному етапі соціально-економічного розвитку, коли відбулося відокремлення функцій управління від власності та почали виникати організаційні форми господарювання, що отримали назву акціонерних товариств або корпорацій» [7].

А. Ягмуджи визначає корпоративне управління як систему забезпечення ефективної діяльності корпорації завдяки взаємодії акціонерів, органів управління та зацікавлених осіб з метою отримання максимального прибутку відповідно до чинного законодавства та міжнародних стандартів [8]. Таке визначення відображає основну ідею – забезпечення ефективної діяльності корпорації (бізнесу), враховуючи взаємодію акціонерів, органів управління та інших зацікавлених осіб з метою отримання прибутку. Якщо розглядати наведене визначення корпоративного управління з позиції страхової справи, то слід звернути увагу на кілька важливих особливостей, які відрізняють корпоративне управління у страхуванні від інших секторів економіки:

- пріоритет захисту інтересів страхувальників. У сфері страхування надзвичайно важливу роль відіграє довіра з боку клієнтів (страхувальників), які фактично передають страховій компанії свої ризики. Тому корпоративне управління в страхових компаніях передбачає не лише взаємодію акціонерів, органів управління та інших зацікавлених осіб із метою отримання прибутку, а й захист інтересів страхувальників. Це означає, що, поряд із максимізацією прибутку, ключовим завданням є забезпечення платоспроможності та надійності страховика у довгостроковій перспективі;

- особлива роль регулятора. Страховий ринок є одним із найбільш регульованих фінансових секторів країни. До страхових організацій висуваються підвищені вимоги щодо власного капіталу, формування

страхових резервів, оцінки ризиків, звітності й прозорості. Тому при побудові системи корпоративного управління у страхуванні необхідно враховувати численні регуляторні норми (зокрема, вимоги органів нагляду, таких як Національний банк, міжнародні стандарти (наприклад, вимоги Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю – IAIS));

– збалансованість між прибутковістю та ризиками. Страхування – бізнес, що безпосередньо пов’язаний із ризик-менеджментом. При встановленні цілей компанії та ухваленні стратегічних рішень менеджмент і рада директорів мають орієнтуватися не лише на отримання максимального прибутку, а й на ефективне покриття страхових зобов’язань перед клієнтами та підтримку відповідного рівня платоспроможності. Система корпоративного управління в цьому контексті забезпечує наявність чіткого механізму моніторингу та контролю ризиків;

– акцент на прозорість і звітність. Для страхових організацій прозорість і якісна звітність є надзвичайно важливими, оскільки це напряму впливає на довіру ринку до наглядових органів. Міжнародні стандарти корпоративного управління у страхуванні все більше наголошують на наявності незалежних директорів, комітетів із аудиту та ризиків, чітких регламентів взаємодії між акціонерами та менеджментом, а також відкритій комунікації зі страховиками, регуляторами та широким загалом;

– участь у міжнародних стандартах. Згадка в наведеному визначенні про міжнародні стандарти є особливо релевантною для страхового сектору. Йдеться про імплементацію принципів Solvency II (у європейському контексті), стандартів IAIS та інших міжнародних рекомендацій щодо управління ризиками, корпоративної культури, внутрішнього контролю та комплаєнсу у страхових організаціях.

Якщо порівняти наведене визначення корпоративного управління із реаліями страхового бізнесу, то можна сказати, що воно цілком відповідає загальному розумінню «система забезпечення ефективної діяльності...». Проте в страховому бізнесі до «ефективності діяльності» та «взаємодії акціонерів, органів управління» та «зацікавлених осіб» додаються підвищені вимоги до фінансової надійності, ризик-менеджменту, прозорості та захисту інтересів страхувальників. Саме тому в корпоративному управлінні страхової організації важливу роль мають механізми внутрішнього контролю, комплаєнсу і збалансованості інтересів між акціонерами й страхувальниками, а також дотримання жорстких вимог профільних регуляторів.

Отже, можемо зазначити, що корпоративне управління (corporate governance) – це система відносин, комплекс принципів та аспектів, правил та механізмів, за допомогою яких регулюється діяльність компанії, визначаються права та обов’язки ключових учасників (акціонерів, менеджменту, ради директорів, персоналу) встановлюються механізми контролю та прозорості, забезпечуючи захист інтересів страхувальників, фінансову надійність і прозорість страхової організації, відповідність регуляторним вимогам та міжнародним стандартам, ефективне управління ризиками та стійку прибутковість у довгостроковій перспективі. Відповідно мета корпоративного управління полягає в забезпеченні ефективного функціонування компанії, збалансуванні інтересів зацікавлених сторін і досягненні довгострокової стабільності та зростання. Якісне корпоративне управління допомагає підвищити довіру інвесторів, залучити додатковий капітал, забезпечує стабільний розвиток та формує позитивну репутацію компанії на ринку. Загальні аспекти принципів побудови корпоративного управління відображені нами в табл. 1.

Таблиця 1

Основні аспекти корпоративного управління

Корпоративне управління	Основні положення
Правовий і регуляторний фундамент	Визначення прав акціонерів та їхнього впливу на прийняття рішень. Встановлення чітких принципів роботи ради директорів (Наглядової ради) й керівного органу.
Структура управління	Наявність ради директорів або Наглядової ради, що контролює роботу виконавчого органу (правління, менеджменту компанії). Розподіл повноважень між різними управлінськими ланками з чітким розмежуванням функцій управління та контролю.
Прозорість і підзвітність	Регулярне розкриття інформації про фінансові результати, ризики, значущі зміни у діяльності компанії. Ведення відкритої політики звітності перед акціонерами, державними органами та іншими зацікавленими сторонами.
Управління ризиками та внутрішній контроль	Виявлення, оцінка й управління ризиками, що можуть впливати на компанію. Впровадження систем внутрішнього аудиту та контролю, які допомагають забезпечити законність, етичність і ефективність діяльності.
Етика і відповідальність	Дотримання етичних норм і стандартів у веденні бізнесу. Забезпечення відповідальності керівництва та працівників перед акціонерами та клієнтами.

Відповідно до Закону України «Про страхування» ст. 28 «страховик створює комплексну, адекватну та ефективну систему внутрішнього контролю, що включає систему управління ризиками, контроль за

дотриманням норм (комплаєнс), актуарну функцію та внутрішній аудит, згідно з вимогами, встановленими нормативно-правовими актами регулятора». Ст. 30 Закону визначає, що «страховик створює підрозділ з контролю за дотриманням норм (комплаєнс), на який покладається виконання функції з організації забезпечення відповідності діяльності страховика вимогам законодавства України, внутрішнім документам страховика, стандартам об'єднань страховиків та професійних об'єднань, дія яких поширюється на страховика, та інших функцій, визначених нормативно-правовими актами Регулятора. До функцій такого підрозділу, зокрема, включаються функції з оцінювання можливого впливу будь-яких змін, що вносяться до законодавства, на діяльність страховика, а також визначення і оцінювання ризику недотримання норм. Страховик має право визначити головного комплаєнс-менеджера працівником, відповідальним за проведення фінансового моніторингу та за виконання вимог до структури власності та істотної участі страховика. Підрозділ з контролю за дотриманням норм (комплаєнс) діє на підставі положення, що затверджується радою страховика, і підпорядковується головному комплаєнс-менеджеру. Головний комплаєнс-менеджер підпорядковується раді страховика та звітує перед нею [2., ст. 28.30].

На глобальному рівні ефективна система внутрішнього контролю ґрунтується на міжнародних стандартах, які визнаються та застосовуються у різних галузях діяльності, включаючи страхування. Ключовими є:

COSO Framework. Розроблена Комітетом спонсоруючих організацій (COSO) модель є однією з найбільш впливових концепцій у сфері внутрішнього контролю. Вона окреслює п'ять основних компонентів:

- контрольне середовище – встановлює тон організації та визначає її етичні норми;
- оцінка ризиків – процес ідентифікації та аналізу ризиків, що можуть впливати на досягнення цілей організації;
- контрольні заходи – дії, що знижують ризики до прийнятного рівня;
- інформація та комунікація – забезпечують своєчасний обмін даними, необхідними для управління та контролю;
- моніторинг – систематичний перегляд ефективності всіх компонентів системи.

Міжнародні стандарти аудиту (ISA). Вони визначають вимоги до проведення аудиту та контролю, зокрема щодо оцінки ефективності систем внутрішнього контролю, що допомагає страховим організаціям покращити внутрішні процеси та знизити ризики.

Стандарти управління ризиками ISO 31000. Хоча основна увага цих стандартів приділяється управлінню ризиками, вони містять важливі рекомендації щодо інтеграції ризик-менеджменту з системою внутрішнього контролю, що є особливо актуальним для страхових компаній.

Нормативно-правова база, міжнародні стандарти дозволяють виявити як спільні риси, так і відмінності в підходах до організації внутрішнього контролю – спільні принципи. Обидва підходи спрямовані на забезпечення достовірності звітності, запобігання шахрайству та управління ризиками. Незалежно від регіону, ключовими компонентами є створення ефективного контрольного середовища, систематична оцінка ризиків та постійний моніторинг діяльності.

Відмінності. Національні нормативні документи часто враховують специфіку місцевого законодавства та умов ринку, тоді як міжнародні стандарти орієнтовані на універсальні принципи управління. Це вимагає адаптації міжнародних моделей до умов національного законодавства для досягнення синергії та оптимізації системи внутрішнього контролю.

Інтеграція підходів. Впровадження міжнародних стандартів, таких як COSO та ISO 31000, може стати потужним інструментом вдосконалення внутрішнього контролю в умовах сучасних ринкових викликів. Гармонізація вимог національного законодавства з міжнародними рекомендаціями дозволяє створити гнучку та ефективну систему управління, що відповідає сучасним вимогам як внутрішнього, так і зовнішнього контролю.

Зазначимо, що для страхових організацій впровадження системи внутрішнього контролю базується на розробці внутрішніх політик, процедур та інструкцій, які враховують як вимоги національного законодавства, так і принципи міжнародних стандартів. Така інтеграція міжнародних і державних нормативних вимог із системою внутрішнього контролю сприяє підвищенню прозорості та надійності управлінських процесів, забезпечуючи дотримання законодавства, оптимальне використання фінансових ресурсів і зростання конкурентоспроможності на ринку страхових послуг. Ефективне застосування як національної нормативно-правової бази, так і міжнародних стандартів є ключовими для створення надійної та ефективною системи внутрішнього контролю в страховій організації. Інтеграція цих підходів дозволяє не лише відповідати законодавчим вимогам, але й забезпечувати конкурентоспроможність та стабільність діяльності на сучасному ринку страхування. Нормативно-правова база створює фундамент, на якому будується вся система внутрішнього контролю, забезпечуючи її законність, ефективність і відповідність сучасним вимогам управління.

Отже, внутрішній контроль страховика здійснюється за допомогою розвиненої системи заходів, що забезпечують ефективний моніторинг і управління всіма аспектами діяльності компанії. Ця система включає:

- розробку та впровадження внутрішніх політик і процедур. Встановлюються правила, стандарти та інструкції для організації операційної, фінансової та управлінської діяльності;
- систему внутрішнього аудиту. Регулярні перевірки та ревізії допомагають виявляти недоліки, контроль ризиків і забезпечувати відповідність встановленим нормам;
- управління ризиками. Постійний аналіз потенційних ризиків та розробка заходів для їх мінімізації сприяють стабільності роботи страховика;
- моніторинг дотримання нормативних вимог. Контроль за виконанням законодавства, стандартів бухгалтерського обліку та звітності допомагає уникнути юридичних і фінансових ризиків;
- розмежування повноважень і відповідальності. Чіткий розподіл обов'язків серед співробітників дозволяє запобігати зловживанням і підвищує прозорість управління.

Опрацьований комплекс системних заходів внутрішнього контролю є авторським та спрямований на підвищення надійності, прозорості та ефективності діяльності страхової компанії, а також забезпечення своєчасного виявлення та усунення порушень і недоліків.

Висновки. Важливим аспектом ефективності державного регулювання є чітка нормативно-правова база, яка регулює діяльність страховиків. Запровадження вимог щодо корпоративного управління та побудови внутрішнього контролю забезпечує більшу прозорість діяльності страхових компаній, підвищує їх фінансову стійкість і знижує ризики зловживань.

Адаптація системи внутрішнього контролю до нових вимог регулятора є важливим завданням для страховиків. Недостатній рівень адаптації до швидко змінюваного регуляторного середовища може призвести до погіршення фінансової стійкості компаній та поставити під загрозу їх здатність виконувати зобов'язання перед клієнтами.

Корпоративне управління, яке визначає способи досягнення стратегічних цілей страховика, має відповідати міжнародним стандартам та законодавчим вимогам. Це включає організацію внутрішнього контролю, розподіл повноважень між органами управління та забезпечення високого рівня моніторингу, що підвищує ефективність управлінських рішень.

Належне регулювання та ефективний внутрішній контроль не лише забезпечують стабільність окремих страховиків, але й сприяють зміцненню загальної економічної стабільності країни. Врахування всіх вимог регулятора та інтеграція їх у внутрішні процеси страховиків зміцнить довіру споживачів до страхового ринку і сприятиме його розвитку. Загалом, посилення ролі державного регулювання і внутрішнього контролю є важливими факторами для подальшого розвитку страхової галузі, що повинно сприяти підвищенню фінансової стійкості, прозорості та відповідальності страховиків на національному та міжнародному рівнях.

Література:

1. Закон України «Про Національний банк України» <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>> (2024, грудень, 19).
Zakon Ukrainy «Pro Natsional'nyi bank Ukrainy» [Law of Ukraine «On the National Bank of Ukraine»] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (2024, December, 19). [in Ukrainian].
2. Закон України «Про страхування» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (2022, вересень, 19).
Zakon Ukrainy «Pro strakhuvannya» [Law of Ukraine «On Insurance»] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (2022, September, 19). [in Ukrainian].
3. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (2022, серпень, 16).
Zakon Ukrainy «Pro finansovi posluhy ta finansovi kompanii» [Law of Ukraine «On Financial Services and Financial Companies»] <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>> (2022, August, 16). [in Ukrainian].
4. Закон України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text> (2020, червень, 19).
Zakon Ukrainy «Pro derzhavne rehuliuвання rynkiv kapitalu ta orhanizovanykh tovarnykh rynkiv» [Law of Ukraine «On State Regulation of Capital Markets and Organized Commodity Markets»] <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (2020, June, 19). [in Ukrainian].
5. Колумбець, О. В. (2019) Проблеми та перспективи розвитку корпоративного управління в Україні. *Фінанси України*. № 3 (19), 15–27.
- Kolumbets O. V. (2019). Problemy ta perspektyvy rozvytku korporatyvnoho upravlinnia v Ukraini [Problems and Prospects for the Development of Corporate Governance in Ukraine]. *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], No. 3 (19), 15–27. [in Ukrainian].

6. Царук, В. (2018) Сутність корпоративного управління: облікові аспекти. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*, Вип. 3–4 (18), 92–100. <http://ibo.wunu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/388>

Tsaruk V. (2018). Sutnist korporatyvnoho upravlinnia: oblikovi aspekty [The Essence of Corporate Governance: Accounting Aspects]. *Instytut bukhhalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii* [Institute of Accounting, Control and Analysis in the Globalization Conditions], Issue 3–4 (18), 92–100. <http://ibo.wunu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/388> [in Ukrainian].

7. Штерн, Г. Ю. (2009) *Корпоративне управління: навч. посібник для студентів спеціальності «Менеджмент організацій»*. Харків: Центр навчальної літератури. 278 с. <https://eprints.kname.edu.ua/10585/1/%D0%A3%D1%87%D0%9F%D0%BE%D1%8108.pdf>

Shtern H. Yu. (2009). *Korporatyvne upravlinnia: navch. posibnyk dlia studentiv spetsialnosti «Menedzhment orhanizatsii»* [Corporate Governance: A Textbook for Students Specializing in “Organization Management”]. Kharkiv: Tsentr navchalnoi literatury [Center for Educational Literature]. 278 p. <https://eprints.kname.edu.ua/10585/1/%D0%A3%D1%87%D0%9F%D0%BE%D1%8108.pdf> [in Ukrainian].

8. Ягмуджи, А. В. (2007) Принципи корпоративного управління і забезпечення ефективного функціонування акціонерних товариств. *Вісник економічної науки України*, № 1 (07), 194–197.

Yahmudzhi A. V. (2007). *Pryntsypy korporatyvnoho upravlinnia i zabezpechennia efektyvnoho funktsionuvannia aktsionernykh tovarystv* [Principles of Corporate Governance and Ensuring the Effective Functioning of Joint-Stock Companies]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, № 1 (07), 194–197. [in Ukrainian].